

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De homicidio ob defensionem vitæ, paragraph. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

LIBER SEXTVS. IN DECALOGVM

Non occides.

Hoc ordine de homicidio sermonem instituemus. De homicidio iusto. De iniusto sui ipsius. De iniusto proximi. De obligatione restitutionis.

CAPVT PRIMVM,

De homicidio iusto.

1. **I**ustum & sine peccato est homicidium, si (etiam autoritate propria) fiat ob defensionem vitæ, bonorum, honoris: deinde si fiat ad malefactores puniendos: denique si fiat in bello iusto.

§. I.

De homicidio ob defensionem vitæ.

2. **V**T vitam meam defendam (non vero, ut vindictam sumam) communis est a doctrina, posse à me occidi eum, qui me iniuste aggreditur, etiam intendendo ejus mortem, ut medium meæ vitæ (licet is sit meus pater, b filius, frater, dominus, con- iux, Sacerdos, Religiosus &c. sine periculo excommunicationis, vel irregularitatis) cum moderatione inculpare tutelæ, hoc est, quando alia via,

tutari meam vitam, vel mutilationem non possum. Ratio est, quia naturæ insitum habemus, velle vitam & membra, quantum possumus, custodire, juxta c illud tories decantatum, *vim vi repellere licet.*

a Petr. Navar. l. 2. c. 3. n. 326. & 84. Silv. v. Bellum 2. q. praesertim 5. & 7. Sa. r. l. 3. Thesau. c. 27. n. 17. Less. l. 2. c. 9. du. 8. Bonacin. t. 2. d. 2. de rest. in particul. q. ult. soc. 1. p. 8. b Hurtad. Dicastillus. alijs, contra alios apud Dian. p. 8. tr. 7. res. 41. c. L. ut vim, ff. de just. & iure. & alibi.

3. **O**bstas primò: at fortasse ille est amens, vel ebrius, & sic non peccat me invadendo. Respondeo, at certè iniuste materialiter mecum agit. Adde, à nulla recta ratione posse innocentem constringi, ut se permittat occidi à quolibet, quacumque bona fide procedente. f

f Mol. Bart. Gom. Less. apud Dicastill. mox citand. n. 27.

4. **O**bstas secundo: at fortasse invadens est in mortali. Respondeo, at fortasse ego in vasis non sum in gratia cur ergo teneat vitam amittere & damnari? non enim teneor, aeternam salutem meam alterius saluti postponere. Adde, tunc ad summum g me debere vitam meam temporalem vitæ aeternæ proximi postpo-

postponere, quando proximus ita est in extrema necessitate, ut non sit alia via pro ipsius salute, nisi mea vitæ amissio: sed in casu nostro, jam habet proximus aliam viam, nempe desistere ab invadendo. Ergo &c.

g Dico (ad summum) propter dicta sup. lib. 5. c. 1. §. 1. à num.

5. Iam vero si possum, obligor ne sub mortali, cum morte temporali alterius me defendere? Respondeo, me obligari, communior *h* fert sententia, quia cum laude, ex virtute charitatis, præferre possum proximi vitam vitæ meæ. Confirmatur: quia nemo tenetur horrido illo modo, nimirum occisione alterius, vitam suam defendere: sicuti nemo tenetur, difficulti sui brachij abscissione eandem vitam conservare. Verum licet hanc opinionem censeam probabilissimam, quia tunc non est, velle mortem propriam, sed actum illum honestum charitatis, quæ honestas melior est, quam vita mea: tamen puto, esse distinguendum; si enim proximus sit pater, filius, princeps meus &c. possum præferre, ob pietatis officium. Et sic concedunt communiter *i* Doctores, me ad salvandum patrem à naufragio posse permittere, ut ipse accipiat tabulam, etiam à me occupatam, into illam ipsi tradere, mea vita neglecta: id enim virtutis est pietatis. At si absolute de communi proximo agamus, puto, probabilius esse, non posse. Ratio est, quia ego non sum dominus vitæ meæ, quam mihi veluti usque ad ultimum spiritum conservandam commendavit Deus: ergo, nisi aliud

major virtutis actus permittat, (ut diximus in prædictis de patre, filio &c. & ut fuit in sanctis Martyribus, qui noluerunt se defendere, propter fidem) obligor, omnia media, saltem non multum mihi difficilia, ponere ad illam custodiendam, quale profecto esse suppono, me defendere, quamvis cum alterius morte, quæ, experientia teste, mihi horrida non est, si mihi eadem vitam parit. Ad rationem in contrarium modo dictam ajo; illud ipsum indigere probatione, an ab honestate charitatis communis evincatur obligatio, qua urgeor ad custodiendam vitam meam; cum tamen contrarium probet illud ab omnibus admissum pronunciatum, *prima charitas incipit à seipso*. Dixi (absolute) nam ut innui, ob aliquem excellentiorem virtutis actum possum permittere, me occidi; sic enim, si mea mors damnatum nullum infert Reip. infert mors alterius, sinam me occidi, cum laude ex motivo charitatis patriæ; sic etiam, qui ad moriendum ex fame juste damnatus est, potest cibum sibi sorte oblatum respicere, & mori, quia exercebit actum virtutis obedientiæ: Præterea si prudenter putem, me esse in gratia, in vasorem vero in mortali, tunc profecto non teneor (esto, possum, sicuti innui num. 5.) ut me defendam, illum occidere, quia tunc intercedit actus virtutis misericordiæ. Et de his ac similibus, non vero absolute (ut contendit Bonacina *l*) intelligitur illud Io. 15. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam, ut animam tuam ponat quis pro amicis suis, *h* Less.

h. Less. l. 8. c. 9. n. 55. & n. 92. Molina, Tolctus, Sa. alijq. quos citat, sequiturq. Dicast. lib. 2. de just. tr. 2. dub. 21. tra. 34. d. 10. i. Cum Ioan. Sanc. diff. 10. num. 9. versus finem. 1. Bonac. t. 2. diff. 3. circa primum Decal. prac. q. 4. de charit. p. 4. n. 6.

6. Adverte duo. Alterum; ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur, ut non plus agas, quam opus sit ad defensionem; puta, si tuam satis defendere vitam potes minis ac verbis, ne verberes: si verberibus, ne mutiles: si mutilatione, ne occidas. Alterum: si alia via, v. g. fugiendo, te tutari possis, fugere teneris, si dedecori magno tibi fuga non vertitur, si esses Religiosus; non ita, si vir sit nobilis, quamvis sit Clericus, *m* cui dedecus esset, se in pedes dare. Pari modo fugere obligaris *n* à patre, filio, marito, fratre, & ex mea quidem sententia, siue minore, siue majore; imo ab ebriquoocumque; nam non dedecus, sed vel pietas, vel prudentia ejusmodi fuga censetur ab omnibus. Quid si, cum sine dedecore possis fugere, non fugias, sed occidas in vasorem injustum, tenearisne ad restitutionem ex homicidio? Respondeo, de hoc dicam inferius c. 4. §. 3. nu. 16.

m Dicast. & de Lugo apud Dianam par 8. tr. 9. res. 46. n. Mendoza 2. 2. diff. 170. sec. 16. §. 136. Malderus 2. 2. tr. 3. c. 1. du. 12.

Adulter & proscriptus an se defendere queant?

7. Sed adhuc inquirens, primò an adulter in adulterio deprehensus, & an

proscriptus à principe, id est, qui ex statuto potest à quolibet occidi, possint se defendere, occidendo eos, qui ipsos occidere aggrediantur?

8. Respondeo, adulterum posse, quia in foro conscientie non justè invaditur à marito, ut mox §. 4. nu. 8. dicitur. De proscripto seu bannito major est difficultas. Nellus *q* probabiliter negat: quia, si is justè occidi ab altero potest, injustè contra illum pugnat; secus, esset bellum justum ex utraque parte. Concedit Carrerius, & Decius, *f* quia statutum illud non potest præjudicare juri, quod quilibet habet ad suam vitam defendendam.

q Nellus in tr. de banditis p. 2. secunditemporis q. 49. r Carrerius in pract. criminali d. homicidio, f Decius in l. ut vim. ff. de just.

9. Hinc, ex *t* Soto, qui scit, bellum, in quo militat, esse injustum, licitè potest, etiam in ipsa pugna, cum quadam cautione jam jam asserenda, militem alterius justì exercitus occidere, ne ipse ab hoc occidatur. Ratio est, quia injustitia belligerandi ex parte Principis, non tollit jus defendendi propriam vitam. Cautio autem est, ut dictus miles injustus cesseret ab occidendo, & admoneat militem justum de sua hac cessatione: nam statim tunc non erit amplius miles injusti beli, & sic poterit se defendere, & ille alter jam non poterit amplius hunc justè interficere. Hic tamen injustus miles justè punietur *n* à suo Rege, ut legitimo judice, de delicto patrato.

t Sot. lib. 1. qu. 1. ar. 7. u S. Anconinus, Abbas, Pet. Navar. Les. Covar.

M

Bona.

Bona, alijq̄, quos citat sequitur q̄. Dicast. li. 2. de Inst. tr. 2. d. 10. d. 8.

An ut defendas unum ex proximis, possis alium occidere?

10. Inquires secundò: an liceat aggressorem proximi occidere, ut defendas ipsius proximi innocentis vitam? nam, ut defendas bona ejusdem temporalia, mox §. 2. n. 8. dicam. Respondeo, sicuti ad meam, sic ad innocentis vitam defendendam, cum dicto moderamine possum. quia si licite occido invadentem injuste mea bona, ut mox dicitur, multo magis injuste invadentem vitam mei proximi, quam, ut bonum meum, reputare debeo.

11. An teneat, distinguendum est; nam si in vasus est pater, mater, filius, uxor, princeps, subditus, imò solum Vasallus, vel simili modo mihi conjunctus, nec mihi ex defensione imminet grave periculum, obligor, & eos morte injusti aggressoris defendere; id enim poscit charitas ijs debita, & aliquando justitia, si curam proximi geram, &c.

x Les. Mol. apud eundem Dicastill. l. c.

Si vero est unus ex communi proximo, non obligor, a quia tunc quasi aequaliter, & non cum magno excessu, urgere me charitas potest pro vita invaloris, quamvis, injusti, atque pro vita invari innocens; unde alterutri favere, non est magna deordinatio. Quod si invalor injustus est tuus pater, filius, vel similis, non te

obligo ad eos occidendos, ut defendas in vasum, quamvis innocentem, quia te excusat, imò prohibet tanta conjunctio: sicuti nec obligaris, b morte invaloris, eum defendere, qui licite v. g. ob martyrium, vel aliam causam honestam, suam mortem permittit: eadem enim causa honesta te à morte invaloris poterit cohibere.

a Suar. t. 5. diff. 49. sec. 3. n. 2. quidquid in contrarium videatur innuere Dicastill. l. c. nu. 14. b Dicastill. c. n. 100.

An te non aggredientem aliquando occidere possis?

12. Inquires tertio: an liceat aliquando, ob tuam defensionem interficere innocentem te non aggredientem? Solet afferri exemplum duplex. Primum: si quis v. g. te aggrediatur, obijciatque, quasi pro scuto, hominem innocentem, potesne occidere hunc innocentem, ut ab aggressore te defendas? Secundum: si tu v. g. equo insidens fugias inimicum te occidere volentem, potesne conculcare puerum, vel claudam in via forte jacentem, si aliter vitæ tuæ servire non vales? Respondeo, utrumque posse, non intendendo mortem pueri, nec impetendo innocentem, sed aggressorem, quamvis inde intermedia persona innocens vulneretur & cadat. Ratio est, quia id non est directè occidere, sed tuam servare vitam, quamvis inde per accidens & indirectè alterius mors consequatur: quemadmodum omnes concedunt, posse in bello justo contra civitatem rebellem bombardas explodi, quo-

at, quorum ictibus morientur plures pueri prorsus innocentes, si aliter victoria contra civitatem haberi non possit.

13. Quid si ille puer in via jacens non sit baptizatus? Respondeo, Lefsius c. putat non licere tunc illum modo dicto conculcare, at an licere, colligatur ex supra d. dictis in sententia Io. Sanchez, tu perpende, nos enim in casibus tam raro accidentibus diu immorari non debemus.

c. Lef. l. 2. c. 9. dub. 9. n. 59. d. sup. lib. 5. c. 1. §. 2. n. praesertim 8.

Hinc obiter advertas velim, cur Resp. Tyranno volenti totam communitatem destruere, possit e tradere innocentem, quem ipse occidet, communitate servata; non possit vero eadem ipsa Resp. eundem innocentem occidere, quam vis sic servanda sit civitas? Ratio enim est, quia hoc esset, directe innocentem necare, illud indirecte. & ratio ulterior est, quia actio tradendi illum innocentem Tyranno, non est ex se intrinsece mala; potest enim esse ad alium finem; esto, tyrannus abusus ea sit ad injuste occidendum: quare illum poterit exhibere Resp. propter suam necessitatem; ut etiam potest exponere periculo vitae suos ad defendendam civitatem, imperando, ut maneant in sua statione, ut militent, ut hostes aggrediantur, & familia. At actio innocentem occidendi, cum sit per se intrinsece mala, nullam excusationem admittere potest.

c. Petrus Navar. l. 2. c. 3. num. 120. Lopez. p. 1. c. 60. Lef. l. 2. c. 9. dub. 7. num. 39.

14. Quod si innocens renuat in

priore casu tradi in manus tyranni, tunc Resp. posset illum condemnare, ex Valentia, f. in poenam inobedientiae in re gravi; occideret enim jam nocentem. Sed in sententia Io. Sanchez supra lib. 5. cap. 1. §. 1. num. 4. id an procedat, ibidem vide: quod si (stando in sententia Valentiae) renueret, quia vellet potius à sua Republica morte benigna interfici, quam à tyranno morte fortasse crudeli; possetne licite occidi à Rep.? Id tu cogita; est enim casus, si non metaphysicus, certe rarissimus. F. Kal. t. 3. disp. 5. q. 8. Sotus b. de just. qu. 6. art. 5.

An per preventionem occidere possis inimicum?

15. Inquires quartò, An possim licite praevinire, occidendo eum, qui me parat occidere? Respondeo: duo hic sunt distinguenda: alterum videtur certum: incertum & periculosum alterum. Certum videtur, q. posse à me cum moderamine toties dicto interfici eum, qui proximè & in procinctu parat me injuste aggredi. Ratio est, quia illa propinquitas periculi est moraliter actualis aggressio. Dari solent exempla: si maritus evaginat gladium, si sub cervicali abscondit pugionem, si sicarium domum adducit ad uxorem noctu occidendam, potest tunc, si moraliter certo id praadvertat uxor, praevinire occidendo illum, vel sicarium, si alia via non apparet salutis. Secundò, si quis eat ad solvendum canem vel leonem, ut me fugere non valentem dilacerent, possum eum ante necare, quam bestias

M 2

solvat.

solvat. Tertio, si famulus me interire mere tentet, praesente atque imperante domino, possum ipsum dominum praeveniendo e medio tollere, si aliter mortem vitare nequeam. Quarto, si venenum mihi parasti, nec ego possum illud vitare, nisi aliquo artificio illud tibi propinem, propinare tibi utique possum. Haec & similia ideo licite fiunt (sed non ex affectu odij, at, ut me liberem) quia adest jam praesens & moraliter actualis aggressio &c.

§ Navarrus in summa c. 15. n. 3. Silvester. v. homicidium 1. q. 2. Bam. 2. q. 64. art. 7. d. 4. Less. li. 2. c. 3. d. 8.

Et fortasse quando Molina *b* videtur concedere, in propriam, vel aliorum defensionem. latronem, qui vias publicas tenet, posse a quopiam interfici, tunc (puto) concedit, quando proximè is mortem parat & damna viatoribus. Rursus quando Lessius docet, maleficam, quae magicis artibus assidue nocet per daemones, posse cogi verberibus ad desistendum, quando non adest alia via eam compescendi, imo quando Bonae. *l* addit, posse occidi, tunc est, quando actu vitae aliorum insidiatur per daemones quati per famulos &c.

h Mol. de just. t. 4. tr. 3. d. 7. n. 1. *i* Less. l. 2. c. c. n. 48. *l* Bonac. t. 2. d. 2. de rest. in pur. qu. ult. sec. 1. p. 1. n. 4.

15. Alterum incertum: an liceat interficere eum, qui veluti remote parat, me de medio tollere? Varia afferuntur exempla. Inimicus meus quaerit opportunitatem me occidendi, an antequam illam inveniat, possum ego illum interficere? idem praecipit suis famulis, ut ij me circumventionant, oc-

cidantque, an possim famulos, vel dominum, praeveniendo, occidere? Meus adversarius adit judicem, nec desistere vult, tentatque falsis testibus mihi delictum imponere, vel omnino occultum propalare, ut sic ego injusta morte puniar, possumne vel testes, vel adversarium occidere, vel etiam ipsum judicem, quando aliam evadendi viam non habeo, & mihi clare constat, ipsum injustam scienter sententiam in me esse prolaturum? Idem quaeritur, si ob hos testes falsos deberem amittere honorem, vel ampla bona temporalia? idemque, si falsis, seu injustis detractionibus meam famam graviter obscurare quis tentaret? Idem, si quis inique impediret creditores meos, ne mihi in re notabili satisficiant: nam ad honorem, bonaque meae tuenda possum, ut mox dicetur, injustum actualem invasorem, cum moderamine praedicto, interficere.

16. Dico: quamvis aliqui id concedant, ego cum alijs *p* sic pronuntio: licet speculativè haec fieri posse, probabile appareat, tamen in praxi nullo modo sunt accipienda.

o Bannes *l. c.* probabileque putat Pet. Navar. l. 2. c. 3. nu. 361. & 375. Diacastill. max citandus, & quod ad accusatorem, Sanc. in Decal. l. 2. c. 39. nu. 7. lege item Laym. l. 3. sec. 5. tr. 3. p. 3. c. 3. n. 1. *p* Setus l. 5. qu. 1. art. 8. Less. l. 2. c. 9. dub. 8. n. 46. Diana p. 3. tr. 5. resol. 97. & p. 5. tr. 4. resol. 6. 7. & 10. Bonac. l. c. n. 7.

Ratio est, tum quia quando aggressio est modo explicato remota, nunquam moraliter deerit alius modus defensionis, tum quia facile sic perturbabitur

habitu Resp. dum aperitur ostium ad plura homicidia occultè committenda. Scio, has simileque nostras rationes non placere Dicastillo q apud Dianam, sed immerito.

q Dicastill. li. 2. de just. tr. 1. disp. 20. dub. 9. & apud Dian. p. 8. tr. 7. resol. 43. vide etiam resol. 52.

An ad recuperandum honorem liceat occidere?

17. Inquires quintò, an finita aggressionè liceat, injustum aggressorem persequi, ad meum honorem reficiendum? Respondeo, id pertinere ad ea, quæ mox §. 3. à num. 2. sunt explicanda.

§. II.

De Homicidio ob defensionem bonorum.

1. **L**icere occidere volentem in bona alicujus momenti injustè occupare, si aliter ea defendere nequeam, certum est, tum jure naturæ, tum civili, quia secus, si improbis daretur occasio bonos & innocentes spoliandi. Quo jure fruuntur etiam Clerici Religiosi que, sine periculo irregularitatis, cum nulla ratio, nec ullum jus eos condemnet: dixi (injustè) nam extremè indigens v. g. cum habeat jus ad bona, quæ sibi opus sunt ad vitam, occidi, si ea occupet, non potest. &

r Sotus, Less. l. c. alijq, Silvester, Cajet. Nav. Fab. Sotus, Diob. Laym. alijq.

apud Dicastillum li. 2. de just. tr. 1. d. 10. dub. 5. § l. furem ff. ad legem Corneliam de sicarijs & l. 4. ff. ad legem Aquil. interfecisti. de homic. & Mol. t. 3. tr. 3. disp. 16. n. 8.

2. Verum tres apparent nodi, qui sint explicandi. Primus, eccujus momenti hæc bona esse oporteat? Respondeo: certum est, pro re minima occidere furem non licere: non enim christianæ charitatis est, pro uno vel altero aureo vitam proximi posthaberi. Docent ergo Sotus & alijque, debere esse bona magni momenti: Bonacina, & magni valoris; Molina, & non satis esse valorem trium, quatuor, vel quinque ducatorum: Dicastillus, & longissime majorem quantitatem requiri, quàm ea, quæ in furto est sufficiens ad mortale. Annotationes ad Aretinum b de maleficijs, monent, non debere esse minoris valoris, quam duorum aureorum. Sed profecto censeo, debere ex circumstantijs id expendi: unius enim vel alter aureus erit magni momenti pro eo inope, cujus integrum patrimonium in illo aureo residet. Contra, decena vel viginti erunt exigui ponderis, pro Rege vel valde divite. In summa, res, propter cujus defensionem est quis interficiendus, debet esse magni momenti, vel ex se, vel in sui æstimatione, vel ex aliquo damno consequente &c.

u Sotus, l. 5. q. 1. art. 8. x Bonac. t. disp. 2. de rest. in part. q. ult. sec. 1. p. 10. n. 1. & Mol. t. 4. tr. 3. disp. 16. n. 6. a Dicastill. li. 2. de just. tr. 2. d. 10. dub. 5. n. 50. b apud Dianam p. 5. tr. 4. res. 18.

M 3

Illud